

LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJA

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui

2023-09- Nr.

Į 2023-05-12 Nr. S-2023-2214

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO AUDITO KOMITETO PRAŠYMO

Lietuvos Respublikos finansų ministerija, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto prašymą (Audito komiteto 2023 m. gegužės 10 d. posėdžio protokolo Nr. 141-P-11 5 punktas), atliko išsamią, duomenimis pagrįstą vidaus audito tarnybų veikimo viešuosiuose juridiniuose asmenyse analizę (toliau – Analizė), įvertindama, ar reikalinga sudaryti galimybes *visiems* viešiesiems juridiniams asmenims, kilus poreikiui (pavyzdžiui, pritrūkus ar nesant personalo išteklių vidaus audito tarnyboje, prireikus atlikti metiniame vidaus audito tarnybos veiklos plane nenumatytus vidaus auditus ar pan.), įsigyti vidaus audito paslaugas Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, taip pat tokios galimybės sudarymo naudą ir galimas rizikas, ir teikia informaciją apie šios Analizės rezultatus bei įžvalgas dėl galiojančio teisinio reguliavimo.

Analizę atlikome naudodami viešųjų juridinių asmenų vadovų apklausos būdu surinktus duomenis¹, vidaus audito tarnybų veikimo viešuosiuose juridiniuose asmenyse 2022 metų apibendrintą informaciją², tarptautinius vidaus audito profesinės praktikos standartus³, Efektyvios vidaus audito veiklos organizavimo viešajame sektoriuje gaires⁴, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) parengtas apžvalgas ir kitus informacijos šaltinius.

Pažymime, kad vadovaujantis Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo (toliau – Įstatymas) nuostatomis šiuo metu vidaus auditas funkcionuoja visame viešajame sektoriuje⁵ (veikiant viešuosiuose juridiniuose asmenyse įsteigtoms vidaus audito tarnyboms arba centralizuoto vidaus audito tarnyboms, priskyrus atlikti vidaus auditą kitų viešųjų juridinių asmenų vidaus audito tarnyboms arba prireikus įsigyjant vidaus audito paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka (Įstatymo 9 straipsnio 7 dalyje numatytais atvejais⁶)).

Finansų ministerijos specialistų atlikta analizė rengiant vidaus audito tarnybų veikimo viešuosiuose juridiniuose asmenyse metinius apibendrinimus⁷ ir EBPO ekspertų pateiktos įžvalgos apie vidaus audito funkcijos veikimą viešajame sektoriuje Lietuvos Respublikoje⁸ parodė, kad nors teisiniame reguliavime reikalavimai dėl vidaus audito tarnybų steigimo, jų veiklos organizavimo

¹ Viešųjų juridinių asmenų vadovų apklausos analizės apibendrinta informacija pridedama šio rašto priede.

² Pagal Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo 3 straipsnio 3 punktą, Finansų ministerija, formuodama valstybės politiką vidaus kontrolės ir vidaus audito srityse, organizuodama, koordinuodama ir kontroliuodama jos įgyvendinimą, analizuoja vidaus audito tarnybų veiklą ir teikia rekomendacijas dėl jos tobulinimo.

³ Vidaus auditorių instituto parengti Tarptautiniai vidaus audito profesinės praktikos standartai (2017 m.).

⁴ Vidaus auditorių instituto parengtos „Efektyvios vidaus audito veiklos organizavimo viešajame sektoriuje gairės“ (2022 m.).

⁵ Pagal Įstatymo 9 straipsnį „Vidaus audito tarnybos steigimas“.

⁶ Vadovaujantis 2023 m. birželio 8 d. Įstatymo Nr. IX-1253 9 straipsnio pakeitimo įstatymu Nr. XIV-2048, vidaus audito paslaugas tam tikrais atvejais gali įsigyti viešieji juridiniai asmenys, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina *Seimas* arba *Vyriausybė* (dažniausiai ombudsmeno statusą turintys nepriklausomi viešieji juridiniai asmenys), ir *Konstitucinis Teismas*.

⁷ <https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritis/vidaus-kontrolė-ir-vidaus-auditas/apibendrinta-informacija-apie-vidaus-audito-tarnybu-veikima-viesuosiuose-juridiniuose-asmenyse>

⁸ EBPO šalyse narėse atliekamas tyrimas „Viešojo sąžiningumo rodikliui vidaus kontrolės ir rizikos valdymo efektyvumo srityse nustatyti“ (angl. „Public Integrity Indicators on Effectiveness of Internal Control and Risk Management“) (2023 m.).

nustatyti tinkamai bei sudarytos sąlygos vidaus audito sistemai viešajame sektoriuje veikti, tačiau praktikoje jaučiamas vidaus audito tarnybų darbuotojų trūkumas – 35 vidaus audito tarnybose iš 108 viešajame sektoriuje veikiančių vidaus audito tarnybų dirba tik po 1 darbuotoją, o per pastaruosius 3 metus (2020–2022 m.) vidaus auditai atlikti apie 30 procentų visų viešųjų juridinių asmenų. Todėl Audito komiteto inicijuota Analizė dėl vidaus audito funkcijos efektyvumo didinimo, svarstant vidaus audito atlikimo būdus (taip pat ir vidaus audito paslaugų įsigijimą Viešojo pirkimo įstatymo nustatyta tvarka), yra savalaikė ir aktuali.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad pagal tarptautinę gerąją vidaus audito praktiką, vidaus audito paslaugų įsigijimas iš išorės paslaugų teikėjų gali būti taikomas kaip vienas iš būdų⁹ vidaus auditui viešajame sektoriuje atlikti. Visgi, pažangiausioje praktikoje vidaus audito veiklos organizavimas ir išlaikymas organizacijos viduje vertinamas palankiau negu visiškai užduočių perleidimas išorės paslaugų teikėjams. Panašią nuomonę atspindi ir viešųjų juridinių asmenų vadovų apklausos rezultatai, kurie parodė, kad *galimybę įsigyti vidaus audito paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka*, kaip būdą vidaus audito funkcijos efektyvumui viešajame juridiniame asmenyje didinti, matytų 20 (arba 27 proc.) iš 74 atsakymus pateikusių viešųjų juridinių asmenų vadovų, 40 (arba 54 proc.) šią galimybę pažymėjo kaip nepriimtina ir 14 (arba 19 proc.) nuomonės šiuo klausimu neturėjo. Preliminari tokios galimybės sudarymo *nauda* – išsamesnis ir objektyvesnis viešojo juridinio asmens valdymo, rizikos valdymo ir vidaus kontrolės vertinimas, *galimybė įsigyti vidaus audito paslaugas pagal poreikį*, padengti dalį viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnybos veiklos (pavyzdžiui, pritrūkus žmogiškųjų išteklių ar žinių atliekant specifinių viešojo juridinio asmens veiklos sričių vidaus auditus), vidaus audito tarnybos darbuotojams įgyti patirties iš išorės paslaugų teikėjų. Tačiau išvelgiamos ir *rizikos*, su kuriomis gali susidurti viešieji juridiniai asmenys įsigydami vidaus audito paslaugas: išorės auditoriai (ekspertai) ne visuomet sugeba įsigilinti į tiriamą klausimą ir vertinamą veiklą, pažinti viešojo juridinio asmens aplinką ir kultūrą, viešuosiuose juridiniuose asmenyse trūksta personalo ir kompetencijų rengiant pirkimo dokumentus, užtikrinant įsigyjamų vidaus audito paslaugų priežiūrą ir kokybę (tai atskleidė ir viešųjų juridinių asmenų vadovų apklausos rezultatai), papildomų lėšų (asignavimų) poreikis, konfidencialios (riboto naudojimo) informacijos ir asmens duomenų atskleidimo rizika, be to, įsigyjant vidaus audito paslaugas sudėtinga užtikrinti vidaus audito atlikimo tęstinumą, periodiškumą, kompleksiskumą ir įvairiapusiškumą, konsultavimo veiklos (kaip vienos iš vidaus audito veiklų) atlikimą.

Atsižvelgdami į šiuo metu galiojančią vidaus audito teisinį reguliavimą, pagal kurį vidaus auditas veikia visame viešajame sektoriuje, taip pat į tai, kad Įstatyme reglamentuota galimybė pasitelkti atitinkamų sričių specialistus (ekspertus), kai numatoma atlikti specifinių sričių vidaus auditą¹⁰, įvertindami viešųjų juridinių asmenų vadovų apklausos rezultatus, Analizės metu nustatytą galimą naudą ir rizikas, EBPO ekspertų pateiktas išvalgas ir tarptautinę gerąją vidaus audito praktiką, *manome*, kad šiuo metu *nereikėtų plėsti galiojančio teisinio reguliavimo* sudarant galimybę *visiems* viešiesiems juridiniams asmenims įsigyti vidaus audito paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka. Vietoj to matytume poreikį stiprinti vidaus audito funkciją viešajame sektoriuje skatinant viešųjų juridinių asmenų vadovus užtikrinti tinkamą vidaus audito tarnybų veikimą (vidaus audito tarnybose įdarbinant pakankamai darbuotojų, sudarant sąlygas jiems kelti kvalifikaciją ir didinti kompetencijas), taip pat efektyviau naudoti galimybę prireikus pasitelkti atitinkamų sričių specialistus (ekspertus), kai yra atliekamas specifinių sričių vidaus auditas.

PRIDEDAMA:

Vidaus audito tarnybų veikimo viešuosiuose juridiniuose asmenyse atliktos apklausos analizės apibendrinta informacija, 3 lapai.

V. Kasperavičienė, tel. (8 5) 219 9338, el. p. vida.kasperaviciene@finmin.lt

M. Česnauskienė, tel. (8 5) 239 0199, el. p. meila.cesnauskiene@finmin.lt

⁹ Remiantis „Efektyvios vidaus audito veiklos organizavimo viešajame sektoriuje gairėmis“, egzistuoja 3 pagrindiniai organizacijos vidaus audito modeliai: *vidaus išteklių, išorės išteklių ir jungtinių išteklių* (arba *bendradarbiavimo*).

¹⁰ Pagal Įstatymo 11 straipsnio 2 dalies 10 punktą, vidaus audito tarnybos vadovas siūlo viešojo juridinio asmens vadovui pasitelkti atitinkamų sričių specialistus (ekspertus), kai numatoma atlikti specifinių sričių vidaus auditą, o pagal Įstatymo 13 straipsnio 6 dalį, viešojo juridinio asmens vadovas priima dėl to sprendimą.